

Asia: VN/29084/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta luonnonsuojelulain muuttamiseksi - ennallistamissuunnitelma ja luonnonarvomarkkinoiden edistäminen

Lieventämishierarkiavelvoite ja luontoteko

Valitkaa alla olevista näkemyksenne mukainen vaihtoehto ja esittäkää sille perustelut lausunnossanne.

Vaihtoehto 1: Kestävyysraportointiin velvollisten yritysten pitäisi osoittaa kirjanpitolain mukaisella raportoinnillaan noudattavansa lieventämishierarkiaa, jotta niiden luontoteko voidaan hyväksyä rekisteriin. Velvollisuus ei ulottuisi yrityksiin tai muihin oikeushenkilöihin, joita kestävyysraportointivelvollisuus ei koskisi eli esimerkiksi pieniä ja keskisuuria yrityksiä, eikä esimerkiksi kuntia tai yksityishenkilöitä.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittama BOOST-konsortio kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. BOOST esittää konsortion tutkimusalaan koskevia muutosehdotuksia koskevat seuraavat huomiot.

Luontotekojen lisäämisestä luonnonsuojelulakiin:

Ehdotetussa luonnonsuojelulakia koskevassa lakimuutoksessa mahdollistettaisiin voimassa olevien säännösten mukaisesti tuotettavien luonnonarvojen eli luonnonarvohehtaareiden käyttäminen heikennyksen hyvittämisen lisäksi muihinkin tarkoituksiin. Tällaisia tarkoituksia voisivat olla esimerkiksi yritysten ympäristövastuullisuusteot tai erilaisten toimijoiden omaehtoiset luontoteot.

BOOST pitää yleisesti hyvänä sitä, että viranomaisen varmentamia, tuotettuja luonnonarvohehtaareja voidaan ekologisen kompensaation hyvitysten lisäksi käyttää myös sellaisiin luontotekoihin, joissa ei ole tavoitteena heikennyksen hyvittäminen. Muutos

laajentaa luonnonsuojelutoimien mahdollisten maksajien joukkoa ja jakaa kustannustaakkaa julkiselta sektorilta yrityksille, yhteisöille ja yksityishenkilöille.

Luonnonarvohehtaari on selkeä, vertailukelpoinen ja ekologiseen tutkimustietoon perustuva yksikkö, joten sen käyttäminen myös muussa luonnonarvokaupassa kuin ekologisessa kompensaatiossa on kannatettavaa. Saman yksikön käyttäminen on niin luonnonarvojen tuottajan, ostajan kuin kansalaisyhteiskunnan etu. Tuottajan näkökulmasta luonnonarvojen tuottamisen riski pienenee ja siten kynnys osallistua markkinoille madaltuu, kun samaa yksikköä voidaan käyttää myös heikennyksen hyvittämiseen. Ostaja hyötyy, kun luontoteko pohjautuu ekologisesti uskottavaan, laskennaltaan selkeään ja tieteelliseen tietoon perustuvaan yksikköön. Luonnonarvomarkkinoiden hyväksyttävyyden ja legitimitetin kannalta on välttämätöntä, että ne perustuvat yksikköön, jonka laskentaperusteet ovat avoimet ja pohjautuvat puolueettomaan tutkimustietoon.

BOOST esittää muutostarpeena, että kaikki luonnonarvomarkkinoilla käytettävät toimenpiteet pitää merkitä rekisteriin. Rekisteröinti tarvitaan luontotekojen useaan kertaan myymisen estämiseksi. Tämä vaatisi muutoksia 106 §:ään. Ehdotamme, että pykälään lisätään esimerkiksi seuraava toteamus: ”Ennen kuin tuotettavia luonnonarvoja käytetään luontotekona, oikeudenhaltijan on pyydettävä niiden merkitsemistä rekisteriin”.

BOOST ja muu tutkimus on ekologisen kompensaation osalta korostanut myös tuotettavien luontoarvojen pysyvyyttä. Sama pysyvyyden tarve koskee lähtökohtaisesti myös luontotekoja. Luontoteot voivat kuitenkin olla moninaisia ja esimerkiksi jatkuvaa hoitoa vaativien perinnebiotooppien osalta pysyvyyden vaatiminen voi vähentää halua käyttää niitä luontotekoihin. BOOST kuitenkin korostaa tässä käyttäjien roolia uskottavien luonnonarvomarkkinoiden synnyssä, ja kannustaa mahdollisimman monia luontotekojen tekijöitä varmistamaan tuotettavien luonnonarvojen pysyvyyden hankkimalla LVV:ltä 104 §:n mukaisen hävittämisen- ja heikentämiskiellon).

BOOST kantaa huolta myös siitä, että lainsäädäntö estää tällä hetkellä luonnontilaltaan korkealaatuisten kohteiden suojelun vaikuttavana kompensatio- ja luontotekona. BOOST ehdottaakin korjaamaan ns. suojeluhyvityksen huomioimisen luonnonsuojelulainsäädännössä kansainvälisen vältetyn haitan laskentaperiaatteiden mukaiseksi (ks. esim. BOOST:n politiikkasuositus aiheesta, <https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/157548>). Luonnonsuojelulain 100 §:ää tulisi lisäksi muuttaa siten, että suojeluhyvitys sallittaisiin muillekin luonnonarvoille kuin vain uhanalaisille luontotyypeille.

Lieventämishierarkian suhteesta luontotekoihin:

BOOST kannattaa esitetyistä vaihtoehtoa 1.

Kestävyysraportointiin velvollisten yritysten pitää jo nykyisen lainsäädännön nojalla raportoida toimintansa luontohaitat, joten raportointivelvollisuuden laajentaminen lieventämishierarkian noudattamiseen ei merkittävästi lisää niiden raportointitaakkaa. Monet yritykset myös raportoivat tekemistään luontoteoista. Velvollisuus raportoida lieventämishierarkian noudattamisesta lisää yritysten toiminnan läpinäkyvyyttä ja luonnonarvomarkkinoiden uskottavuutta, kun yritysten on osoitettava ympäristövastuullisuutta koskevassa raportoinnissaan, millaisia kielteisiä luontovaikutuksia toiminnalla on ja miten niitä on pyritty vähentämään. On kiistatonta, että pelkkä luontohyötyjen ostaminen markkinoilta ilman luontohaittojen välttämistä ei riitä luontokadon hillitsemiseksi. Samoin luonnonarvomarkkinoiden uskottavuus ja luotettavuus vaatii, että yritysten luontotekoja voidaan verrata ja suhteuttaa yritysten aiheuttamaan luontohaittaan ja toimiin niiden lieventämiseksi.

BOOST näkee tässä tehtävän lakimuutoksen yhtenä askeleena kohti tilannetta, jossa yritysten ja muiden toimijoiden pitää laajasti ja läpinäkyvästi osoittaa erilaisten toimiensa negatiiviset ja positiiviset luontovaikutukset. Vasta siinä tilanteessa voidaan uskottavalla tavalla puhua luontokadon pysäyttämisestä.

Lisäksi BOOST toteaa, että lieventämishierarkiasta raportoinnin vaateen tulisi koskea kaikkia ekologisia kompensatioita. Kompensatioiden toteuttamiseen ilman lievennyshierarkiaa liittyy esimerkiksi seuraavat kaksi ongelmaa: 1) kaikkia luonnonarvoja ei tosiasiallisesti voi kompensoida, ja 2) kuten kohtuullista on, kompensatiolainsäädäntö sallii hyvityksen täysimääräisen toteutumisen 30 vuoden aikavälillä. Näistä syistä ekologinen kompensatio pitäisi sitoa lieventämishierarkian noudattamiseen. Kompensointi ilman lieventämishierarkian noudattamisen vaatimusta voi erehdyttää toimijat luulemaan, että luontohaittojen hyvittämisellä on enemmän merkitystä kuin sillä todellisuudessa on.

Lausunto on valmisteltu BOOST-konsortion yhteisen keskustelun pohjalta.

Panu Halme, tutkimusprofessori, BOOST-konsortion johtaja

Panu Halme
Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittama BOOST-tutkimuskonsortio